

Kirken og Europa - historisk og politisk

Mange tanker og strøtanker om kirke og religion, europæisk dannelse og kultur vendes i luften - nogle bliver deroppe, andre er vægtige indlæg i debatten

Kirken og Europa. Jakob Balling (red.) Bidrag af Jakob Balling, Hans Hauge, Ole Riis og Uffe Østergård. Udgivet af Center for Europæisk Kirkeret og Kirkekundskab. Aarhus Universitetsforlag 2000. 223 s. 198 kr.

Af Marianne Rasmussen

Samtidig med, at dokumentet "Charta Oecumenica" diskuteres i kirkelige kredse i Europa, at Det Teologiske Fakultet ved Aarhus Universitet afholder milleniumforelæsningsrække over "Kristendommen i Europas kulturhistorie", og at Danmarks forhold til EU som økonomisk og politisk størrelse diskuteres, udsender Center for Europæisk Kirkeret og Kirkekundskab en bog om forholdet mellem kirken og Europa. Mellem den danske folkekirke og det historiske og politiske Europa.

Nogen aktuel udgivelse er bogen dog ikke. To af de seks bidrag stammer fra konferencer i 1995 og 1996, og de øvrige fire bidrag kunne med lige så stor ret være skrevet til andre bøger i andre anledninger. Ærgerligt, at man ikke har valgt at vægte aktuelle indlæg i den aktuelle debat. Og tankevækkende, at bogens bedste bidrag er de to bearbejdede konferencemanuskripter.

Center for Europæisk Kirkeret og Kirkekundskab (CEKK) præsenterer sig selv i bogens forord. Det blev oprettet af en tværfaglig gruppe i 1994 i erkendelse af "Europa-spørgsmålets" stadigt stigende betydning i den kirkelige, kulturelle og politiske debat. Siden da har man ved konferencer og i bøger søgt at belyse "det historiske og nutidige forhold mellem de europæiske kirker og deres

retlige, politiske, økonomiske, sociale og åndskulturelle kontekster" (p.5). Et spændende projekt. Som man i øvrigt har valgt at knytte til Sønderjylland, så man også fysisk understreger, at perspektivet er europæisk.

Civilsamfundet

Professor emeritus i kirkehistorie Jakob Balling har skrevet bogens to korteste bidrag, nemlig "Ti teser vedrørende det historiske forhold mellem kirken og den europæiske civilisation" samt "Protestantisme og Demokrati". I begge gør han sig overvejelser over de store og komplekse størrelser, som bidragenes titler - og CEKKs formål - lægger op til. Begreber som europæisk statsindretning, kirkens selvforståelse, global og lokal, magt og magtkritik, individ og kollektiv, lægfolks position, alfabetisering etc. bliver vendt i luften - men desværre bliver de også hængende dér. For denne læser bliver begreberne ikke nærværende. Jeg er ikke blevet klogere af at have læst de to bidrag; snarere sidder jeg tilbage med fornemmelsen af, at strøtankerne ville have fungeret bedre i en anden form.

Heller ikke litteratur- og kulturvidenskabsmanden Hans Hauge formår at løfte sine strøtanker fra papiret. I sine to bidrag, "Kirke, stat og civilsamfund" samt "Dansk kirke og europæisk dannelse", beretter han i et hæsblæsende tempo om civilsamfundet, den danske kirke, den europæiske kultur og meget, meget mere. I al fald det første bidrag er sjovt at læse med sine lange, sludrende fodnoter, sin name-dropping og sine etymologiske og intertekstu-

elle overvejelser om dette og hint, men som med Ballings bidrag er jeg ikke blevet meget klogere af at have læst dem.

Enkelte af hans overvejelser om civilsamfundet står dog tilbage, bl.a. at først var alt *samfund*, så blev alt *tekst*, så *kultur* - og nu er alt måske blevet *civilsamfund*.

Europas imperier

I sit bidrag spørger historikeren Uffe Østergård: "Hvad er det 'europæiske' ved den europæiske civilisation?" - og svarer: Den specifikke, politiske organisation af territorium og autoritet. Det er princippet om magtbalance mellem rivaliserende territorialstater, der er grundlaget for Europa. "Europa blev 'europæisk', netop da det gik fra at være bestemt af universelle institutioner som pavedømme eller kejsermagt til territoriale nationalstater", (p.37) skriver Uffe Østergård og perspektiverer med beretninger om Europas imperier (det romerske, det osmanniske og det habsburgske) og deres fald samt med beretningen om det kinesiske Ming-dynasti og dets fald.

Det er solid og spændende historieskrivning, Uffe Østergård bidrager med. Han går grundigt og systematisk til værks og har det hip til vor tid, som god historieskrivning ofte har. Som ikke-kyndig udi Østeuropas historie var det for mig interessant at blive gjort opmærksom på det osmanniske imperiums betydning for det kristne Vesteuropa. Osmannerriget, hvis karakteristika tidligere var bedre organisation, større religiøs tolerance og mere moderne militær, blev "den signifikante anden" for Europa i 1800-tal-

let, hvor riget havde et anderledes dårligt renommé.

Religionssociologen Ole Riis forholder sig til ”Den europæiske integrations udfordring til danskernes religiøse identitet”. Han ser den europæiske integrationsproces som en positiv udfordring og bl.a. som en mulighed for at revitalisere den danske folkekirke. Fx finder han, til forskel fra flertallet af danske kommentatorer, Jacques Delors’ tanker om *en sjæl for Europa* spændende.

Arbejdet for en fælles sjæl for

Europa kunne bringe det ortodokse Østeuropa, det katolske Sydeuropa og det protestantiske Nordeuropa nærmere hinanden. Men folkekirkenes kernemedlemmer interesserer sig ikke for det europæiske projekt, konkluderer han ud fra især europæiske værdiundersøgelser og sine egne analyser af disse. Man er ikke imod, men man er heller ikke interesseret.

Ole Riis kommer langt længere omkring i sit læseværdige bidrag, men for mig at se er det væsentlige netop hans politiske, kirkepolitiske

og økumeniske tanker. Så uenig jeg end er.

Det er, som det turde fremgå, en noget ujævn bog, Center for Europæisk Kirkeret og Kirkekundskab præsenterer for os. Spring det overflødige over og læs Ole Riis’ og Uffe Østergårds artikler. Der er gode og inspirerende tanker i dem. Men medbring gerne selv lidt EU-skepsis.

Marianne Rasmussen er cand.theol.